

EnLW
มูลนิธิศูนย์เตือนภัยพิบัติสิ่งแวดล้อม

GREENPEACE

แถลงการณ์

ภาคประชาสังคมเรียกร้องรัฐบาลผลักดันร่างกฎหมาย PRTR

สู่การพิจารณาของรัฐสภาโดยเร่งด่วน

วันที่ 28 เมษายน 2569

ท่ามกลางสถานการณ์ที่ประเทศชาติต้องเผชิญกับสูญเสียทั้งภาพลักษณ์และงบประมาณมากขึ้นจากปัญหามลพิษที่ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานภาครัฐไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากข้อมูลไม่เพียงพอ ขณะที่ประชาชนต้องเผชิญความเสี่ยงจากมลพิษและสารเคมีเพิ่มมากขึ้นโดยปราศจากข้อมูลที่จำเป็นต่อการปกป้องตนเอง ร่างกฎหมายรายงานการปล่อยและการเคลื่อนย้ายสารมลพิษ (ร่างกฎหมาย PRTR) จึงเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยเสริมศักยภาพของภาครัฐจัดการปัญหา คุ้มครองสุขภาพของประชาชน และรับรองสิทธิในการรับรู้ของสาธารณชน รัฐบาลจึงต้องสนับสนุนให้ร่างกฎหมายฉบับนี้สามารถเดินทางไปสู่การพิจารณาต่อไปของรัฐสภาโดยเร่งด่วน

ในขณะที่ประเทศไทยกำลังเดินทางสู่การเข้าเป็นสมาชิกของ องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) การยกระดับกฎหมายสิ่งแวดล้อมภายในประเทศให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เพื่อให้การพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมเดินทางไปพร้อมกับการมีสิ่งแวดล้อมที่ดี และปลอดภัยขึ้น รวมถึงการสร้างความโปร่งใสและธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม ถือเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ต้องดำเนินการ เพื่อแสดงให้เห็นว่าประเทศไทย มีคุณสมบัติครบถ้วนของการเข้าเป็นสมาชิกตามเงื่อนไขและมาตรฐานของ OECD (OECD legal instruments)¹

กฎหมาย PRTR จึงไม่ใช่เพียงมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมภายในประเทศ แต่เป็น “มาตรฐานสากลด้านธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม และเครื่องมือแก้ปัญหามลพิษโดยตรง” ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในหลายประเทศทั่วโลก ผ่านฉันทามติของสหประชาชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 และได้รับการปรับปรุงให้เป็นกรอบพิธีสาร PRTR ภายใต้อนุสัญญาอาร์ฮุส (Protocol on pollutant release and transfer registers) โดยสหประชาชาติ รวมถึงเป็นแนวทางกฎหมายเปรียบเทียบ (comparative law) ที่ประเทศต่าง ๆ นำมาใช้เพื่อยกระดับการแก้ปัญหามลพิษและสารอันตรายภายในแต่ละประเทศด้วยระบบข้อมูลมลพิษที่มีมาตรฐาน มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และให้ทุกภาคส่วนและประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อมอย่างมีความหมาย

กฎหมาย PRTR จึงไม่ใช่เพียงมาตรฐานการรายงานการปล่อยมลพิษและการเคลื่อนย้ายสารอันตรายภายในประเทศเท่านั้น แต่คือมาตรฐานสากลด้านธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมและเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูง ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในหลายประเทศทั่วโลก โดย PRTR ทำหน้าที่เป็นกลไกมาตรฐานในรายงานและตรวจสอบข้อมูลมลพิษที่ปล่อยสู่สิ่งแวดล้อมจากแหล่งกำเนิดประเภทต่างๆ การเผยแพร่ข้อมูลนี้สู่สาธารณะ ซึ่งเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของหน่วยงานราชการต่างๆ ภาคเอกชน และประชาชนในการทำงานและป้องกันอุบัติเหตุและผลกระทบจากมลพิษที่มีการปล่อยสู่สิ่งแวดล้อมตลอดเวลาตามการเติบโตและขยายตัวของภาคเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ซึ่งตลอดเวลาที่ผ่านมาหน่วยงานภายใต้กระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่สามารถรับมือปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะประเทศไทยยังขาดเครื่องมือ PRTR²

¹ OECD, *OECD Accession Process*, ระบุให้ประเทศผู้สมัครต้องปรับกฎหมายและนโยบายให้สอดคล้องกับ OECD legal instruments และมาตรฐานสากล <https://www.oecd.org/en/about/legal/oecd-accession-process.html>

² OECD, *Pollutant Release and Transfer Registers (PRTRs)*, ระบุว่า PRTR เป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริม transparency และ public access to environmental information, <https://www.oecd.org/en/topics/environment.html>

นอกจากนี้ พิธีสารว่าด้วยระบบการรายงานและเผยแพร่ข้อมูลการปล่อยมลพิษ (PRTRs) ภายใต้อนุสัญญาอาร์ฮุส (Aarhus Convention)³ เป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมประชาชนในการเข้าถึงข้อมูล มีส่วนร่วมในกระบวนการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างมีความหมาย ระบบ PRTR ยังเป็นเครื่องมือเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมของภาครัฐและการตรวจสอบภายในของภาคเอกชนเพื่อทำให้เกิดความปลอดภัยในการจัดการสารเคมี ทั้งนี้กรอบความร่วมมือดังกล่าวฉบับนี้เป็นหนึ่งในตราสารระหว่างประเทศไม่กี่ฉบับที่มีผลผูกพันทางกฎหมายที่มุ่งส่งเสริม “ประชาธิปไตยด้านสิ่งแวดล้อม” โดยรับรองสิทธิของสาธารณะในการรับรู้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม (public right-to-know) และเป็นรากฐานของระบบบรรณาภิบาลสิ่งแวดล้อมในกลุ่มประเทศพัฒนาที่มีการนำมาใช้เพื่อสร้างรากฐานการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและสร้างความปลอดภัยต่อประชาชนในประเทศ

ด้วยความสำคัญของร่างกฎหมาย PRTR ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายอื่นที่มีอยู่ในปัจจุบัน จึงขอเรียกร้องให้รัฐบาลไทยภายใต้การนำของนายอนุทิน ชาญวีรกูล นายกรัฐมนตรี ดำเนินนโยบายและหน้าที่ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 5 ว่าด้วยหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะมาตรา 59 ที่กำหนดให้ “รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ เว้นแต่เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของรัฐหรือเป็นความลับของทางราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ และต้องจัดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารดังกล่าวได้โดยสะดวก” นอกจากนี้ มาตรา 57 (2) ยังกำหนดให้รัฐ “ต้องอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟู และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน รวมทั้งต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วม และได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวอย่างแท้จริง”⁴

ดังนั้น รัฐจึงมีหน้าที่ในการจัดให้มีกลไกทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ เพื่อคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิในการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย (meaningful participation) และสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อประโยชน์ในการสนับสนุนภาครัฐในการยกระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศที่ยั่งยืนและปลอดภัย การสนับสนุนในประเทศไทยมีการใช้กฎหมาย PRTR เพื่อให้เกิดฐานข้อมูลระดับประเทศว่าด้วยมลพิษและสารอันตรายจึงจะเป็นการสร้างความมั่นคงต่อรัฐและส่งเสริมความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ไม่ใช่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ขัดขวางการลงทุนและเป็นภาระแก่ภาคเอกชนแต่อย่างใด

ด้วยเหตุนี้ การผลักดันกฎหมาย PRTR จึงมิใช่เพียงทางเลือกเชิงนโยบาย หากแต่เป็น พันธกิจของรัฐ ที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน เพื่อให้สอดคล้องทั้งกับรัฐธรรมนูญ พันธกรณีระหว่างประเทศ และการนำพาประเทศเข้าสู่การเป็นสมาชิก OECD

อย่างไรก็ตาม ภายใต้สถานการณ์ทางการเมืองที่มีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ส่งผลให้ร่างพระราชบัญญัติที่อยู่ระหว่างการพิจารณาต้องตกไปตามบทบัญญัติมาตรา 147 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ 2560 แต่กฎหมายยังเปิดช่องให้คณะรัฐมนตรีชุดใหม่สามารถยื่นเรื่องขอให้รัฐสภาพิจารณาร่างกฎหมายดังกล่าวกลับมาพิจารณาต่อได้ ภายในระยะเวลา 60 วัน นับแต่วันเปิดประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังการเลือกตั้ง

โดยการเปิดประชุมรัฐสภาครั้งล่าสุดเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2569 ทำให้กำหนดเส้นตายในการยื่นคำขออยู่ภายในวันที่ 12 พฤษภาคม 2569 ซึ่งเหลือเวลาเพียง 14 วันนับจากวันที่ยื่นแถลงการณ์นี้ และมีนัยสำคัญต่ออนาคตของกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับสำคัญนี้

เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2569 ก่อนเข้าสู่ช่วงเทศกาลสงกรานต์ ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีได้มีมติรับทราบร่างพระราชบัญญัติที่ยังค้างการพิจารณาในรัฐสภาจำนวน 24 ฉบับ และมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งพิจารณาทบทวนและยืนยันความประสงค์ในการดำเนินการต่อภายในวันที่ 24 เมษายน 2569 เพื่อให้คณะรัฐมนตรีตัดสินใจว่าจะเสนอร่างกฎหมายใดเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาอีกครั้ง

³ UNECE, *The Aarhus Convention and its Protocol on PRTRs*, อนุสัญญาอาร์ฮุสและพิธีสาร PRTR รับรองสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูล มีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านสิ่งแวดล้อม และเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เพื่อเสริมสร้างสิทธิและการมีส่วนร่วมของสาธารณะในประเด็นสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ, <https://unece.org/environmental-policy-1/public-participation>

⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560, มาตรา 57 (2) และมาตรา 59, <https://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>

EnLW
มูลนิธิศูนย์เตือนภัยพิบัติสิ่งแวดล้อม

GREENPEACE

แต่เป็นที่น่ากังวลอย่างยิ่งว่า ร่างพระราชบัญญัติ PRTR กลับไม่ปรากฏในรายชื่อร่างกฎหมายดังกล่าว ทั้งที่ร่างกฎหมายนี้ได้ผ่านการพิจารณารับหลักการในวาระที่ 1 ของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว และผ่านการพิจารณาอย่างละเอียดในชั้นคณะกรรมการการควบคุมมาตรฐาน พร้อมเข้าสู่การพิจารณาในวาระที่ 2 และ 3 หากมิได้เกิดการยุบสภาเสียก่อน

นอกจากนี้ ยังพบว่าร่างกฎหมายสำคัญอีกฉบับหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษอุตสาหกรรม ได้แก่ ร่างแก้ไขพระราชบัญญัติโรงงาน ก็ไม่ปรากฏในรายชื่อดังกล่าวเช่นเดียวกัน ทั้งที่ได้ผ่านกระบวนการพิจารณาในลักษณะเดียวกันแล้ว

สถานการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดคำถามสำคัญต่อสาธารณะว่า เหตุใดร่างกฎหมายที่มีสาระสำคัญต่อการควบคุมมลพิษและคุ้มครองสิ่งแวดล้อม จึงหายไปจากกระบวนการพิจารณาอย่างไร้คำอธิบาย

ภาคประชาสังคมเห็นว่า การละเลยหรือชะลอการผลักดันร่างกฎหมาย PRTR ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม แต่ยังบั่นทอนความเชื่อมั่นต่อความโปร่งใสของภาครัฐ และขัดต่อแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน อีกทั้งอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนที่คำนึงถึงและและดำเนินธุรกิจตามธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม

ยิ่งไปกว่านั้น ในบริบทของวิกฤตมลพิษที่ทวีความรุนแรงขึ้น ทั้งปัญหาฝุ่นละออง PM2.5 มลพิษจากอุตสาหกรรม อุบัติภัยทางเคมีจากโรงงานอุตสาหกรรม ที่สร้างการปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและบ่อยครั้งซ้ำแล้วซ้ำเล่า การมีกฎหมาย PRTR จะช่วยให้เกิดระบบข้อมูลที่เปิดเผย ตรวจสอบได้ และเป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเรียกร้องขอภาคประชาสังคม

1. ให้คณะรัฐมนตรีโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เร่งพิจารณาและมีมติให้เสนอร่างพระราชบัญญัติ PRTR กลับเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาภายใต้กรอบเวลาที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้ร่างกฎหมายที่ภาคประชาชนมีส่วนร่วมผลักดันฉบับนี้ ได้กลับเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาชุดปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง และสามารถเดินทางสู่การพิจารณาในวาระที่ 2 และวาระที่ 3 ได้โดยไม่ล่าช้า ทั้งนี้ เพื่อให้กฎหมาย PRTR สามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลพิษของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีด้านความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมของประเทศ
2. ภายใต้ช่วงเวลาที่เหลืออยู่อย่างจำกัด การตัดสินใจของคณะรัฐมนตรีในครั้งนี้จะเป็นบทพิสูจน์สำคัญถึงความจริงจังของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหามลพิษ และการยกระดับมาตรฐานสิ่งแวดล้อมของประเทศ

ภาคประชาสังคมขอย้ำว่า กฎหมาย PRTR ไม่ใช่เพียงเครื่องมือทางเทคนิค หากแต่เป็นรากฐานของความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และสิทธิของประชาชนในสังคมประชาธิปไตย อีกทั้งเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นต่อนักลงทุนและความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

จึงขอเรียกร้องให้รัฐบาลดำเนินการอย่างเร่งด่วน เพื่อไม่ให้โอกาสสำคัญนี้สูญหายไป และเพื่ออนาคตของสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชนไทยทุกคน

ลงนามองค์กรภาคประชาสังคมและภาคประชาชน

- กรีนพีซ ประเทศไทย
- มูลนิธิบูรณะนิเวศ
- มูลนิธิศูนย์เตือนภัยพิบัติสิ่งแวดล้อม